

## **OROSZLÁN**

### **Szent Jakab hava, Kisasszony hava**

**A** Nap túl a csúcson, az esztendőkörös delelőponton megérezvén, hogy égi pályáján lefelé kell már araszolni, megérezvén a majdani halált miképpen az ember, különösen a férfinép, amikor túl van már élete delén – tombolni kezd. Fénye királyi korona ereje, sár-arany tüze már-már a pusztulást hozza az általa teremtett, nevelt-növelt életre. Domonkos Ráskay Leától másolt legendarészlete mesél erről a legékesebben; Domonkosé, akinek névünnepe augusztus 4-én érkezik:

„...Megtérvén szent Domonkos atyánk, Rómában áll vala szüntelen, Honorius pápánál az szerzetnek confirmálásáért. Némely éjjel imádságban élvén, vigyázván, látá Atyaistennek jogjára (jobbára) Fiúistent fölkelni ő haragjában, hogy földnek minden bűnösit megölnéje és elvesztenéje, eltékozlana minden álnokságmívelkedőket. Áll vala kedég Fiúisten az égben, tekintettel rettenetes és gonoszban vetett világnak ellen három lándzsákat tart vala..., mely lándzsáknak egyikével vagy elsővel kevélyeknek felemelt szarvokat általvernéje, az másikkal, hogy fősvényeknek, telhetetleneknek belöket kiontanája, az harmadikkal testi kívánságokra adottakat általvernéje. Kinek haragjában mikor senki ellene nem állhatna, elébe futának az kegyelmes Szűz Mária és ő szent Fiának lábait megölelvén, kéré, hogy az bűnösöknek megbocsátana...”

Öreganyáink menyecskekorukban eképpen futottak a tomboló férfiember családot, jószágot pusztító, sokszor jogos haragjának fékezésére. S eképpen történik ez minden esztendőben a Mindenség áldott „színpadán”. A Nap tüze, lándzsa-haragja tövét szakítja a növények, füvek, virágok, termények sokaságának, a halálán lévő mező, mind, ki nő-növény a hervadás illatpárájával furt az Úr elé, haragját fékezendő. (jogos e harag mindenképpen, mert ki ne esne ilyenkor a Mindenség terített asztala pompája birtokán kevélység, fősvénység, telhetetlenség, s mértéktelen testi örömök átkába?!) Védi a még élő e pára köpeny, s a Nap lándzsa-kedve nem pusztíthat, érlel csupán. A fönti Fényes erejét augusztus 6-i Színeváltozása mutatja, mondja el: úgy láthatják ekkor az apostolok hárman, s úgy láthatja a mindenek: teljes fénynek, amilyen majd Atyja országában leend. A köpeny női oltalmát skapulárés Boldogasszony vállkendője, szombatos enyhülete, az augusztusban havat hozó Havi Boldogasszony és mindenek előtt Nagyboldogasszony, Mária mennybevitele, a halál legyőzésének asszonyi alkalmá, módja beszéli el, adja meg. A régi ember hitében az augusztusi mező párlós illat-oltalma a mennybe távozó Szűzanyát idézi meg.

Az emberélet dereka az Oroszlán-adta tulajdonsággal volt rokon: az ember ekkor méltóvá vált a nemét, nemzetségét jelölő kalapjára – „megkoronáztatott”; s az asszony a mindenség jeleivel öltöztetett főkörtöre, hogy „királyi” embere mellett nagyasszony lehessen.

### **Július 22. Mária Magdolna**

*(Bűnös életből Krisztushoz térő leányzó; apokrif történetek szereplője)*

A bizánci, keleti Egyház az Újszövetségben szereplő több Máriát megkülönböztetve egymástól ünnepli: Mária Magdolnát (az „ördögös” (Lk.8,2) Magdolna, a keresztfeszítés szemtanúja (Mt.27,55 sk.; Mk.15,40), a feltámadás tanúja (Jn.20,11-18; Mk.16,1-10; Lk.24,10) július 22-én; Máriát, Lázár nővérét (aki Jézus lábát illatos kenettel keni meg; Mt.26,6-13; Mk.14,3-9; Jn.12,1-8) március 18-án; a bűnbánó Magdolnát (Lk.7,36-50) pedig március 28-án – a katolikus Egyház e személyeket egyként tiszteli. Ezért mi is eképpen tárgyaljuk őket, mint egy és ugyanazon személyt.

Mária Magdolna elsőként találkozik a feltámadott Krisztussal, ő értesíti az apostolokat is a Mester feltámadásáról: „A szombat befejeztével, abban az órában, amely a hét első napjára virrad, Mária Magdolna és a másik Mária elment megnézni a sírt. És íme, nagy földrengés támadt: az Úr angyala leszállt az égből, odament, elhengerítette a követ és ráült. Olyan volt a megjelenése, mint a villám, és a ruhája fehér volt, mint a hó. Az örök megrettentek tőle való félelmükben, és mint a holtak, olyanok lettek. Az angyal megszólalt és azt mondta az asszonyoknak: »Ti ne féljete! Hiszen tudom, hogy Jézust, a megfeszítettet keresitek. Nincs itt, mert feltámadt, amint megmondta. Jöjjetek, nézzétek meg a helyet, ahol feküdt. Menjete gyorsan, mondjátok meg tanítványainak: 'Föltámadt a halálból, és előttetek megy Galileába. Ott majd meglátjátok őt! Íme, megmondtam nektek!'« Rögtön el is mentek a sírtól. Nagy félelemmel és örömmel futottak, hogy megvigyék a hírt tanítványainak. Ekkor íme, Jézus jött velük szemben és így szólt: »Üdv nektek!« Ők pedig odamentek hozzá, átkarolták a lábát és leborultak előtte. Akkor Jézus azt mondta nekik: »Ne féljete! Menjete, vigyete hírvül a testvéreimnek, hogy menjenek el Galileába. Ott majd meglátnek engem.«» (Mt.28.1-10)

A két Mária hite volt a legerősebb Krisztusban és az Ő ígéréteben: a Szűzanya még a kereszt alatt is kitartott Szent Fia ígéréteben (ekkorra az apostolok is elhagyták a Mestert!); hasonlóan a feltámadást elsőként tapasztaló Mária Magdolna is fenntartás nélkül hiszi a Feltámadás csodáját.

Népünk hagyományában leginkább a bűnbánó Magdolna kap szerepet; az Érdy-kódex szerint Jézus föltámadása és mennybemenetele után Marseille-ben hirdeti az ígét; az ottani fejedelem szolgálatában áll. A fejedelem és családja csudás segítségben részesül közbenjárása által – majd Mária a pusztába vonul, csak az Úristennel és a szent angyalokkal társalog. Harminc esztendeig él eledel nélkül. Utolsó óráján Maximinus püspök áldotta meg. Hétszer fényesebb volt a Napnál (a Nap Oroszlán-beli erejéről vall e kép is); s a szent angyalok karában áll.

Ünnepét a legrégebb misenaptáraink is számon tartják. A züllöttségéből szabaduló bűnbánó nők választják védőszentül. A könnyelmű Magdolna a fodrászok, fésűsök, kozmetikusok patrónája is. A könnyeit hullató bűnbánó Magdolna-forrás mellett, Rozsnyó határában a szent tiszteletére kápolnát emeltek. A helyi legenda elbeszélésében Magdolna itt élt a környéken, könnyeiből fakadt a forrás. Más változatban: három „kisasszony” (könnyelmű fehérnép) ruhát mosott a forrásnál, s megjelent nekik Mária Magdolna, életük megváltoztatására kérve őket – megtértek, s ők építették a kápolnát. Magdolnakor messze a vidékről ide zarándokolnak az emberek; sebes, fájós tagjukat a patakban ruhával mosogatják, aztán a rongyokat a közeli fákra akasztják. E fölraggatott rongyokban a betegség démona marad ott – tartják. Amint szent László kútjánál, úgy Mária Magdolna forrásánál is otthagyják a betegek ruháikat, hogy a szent ereje vegye el tőlük a rontást. (ld. „Urusos kút”, szent László, június 27.) (...)

## **Július 25. Jakab**

*(János bátyja, apostol; a két Jakab közül az idősebb.)*

Az idősebb Jakab apostol jelen van Jézus több csodájánál, így Péter napa (Mt.8,14-15) és Jaiurus lánya föltámasztásánál (Mt.9,18-26; Mk.5.21-43; Lk.8,40), a Tabor hegyen Urunk színeváltozásánál (Mt.17,1; Mk.9,2; Lk.9,28) is testvérével, Jánossal. Buzgalmukért ők ketten neveztettek a „mennydörgés fiainak is”. A csodálatos halfogás (Lk.5,1) után már nem távozik Jézus mellől, majd Krisztus mennybemenetele után óriási sikerrel térít a zsidók között. – bűnbánatra hívó szavára rengetegen térnek meg. Jakab Spanyolországba megy, s először a fővárosban, Zaragozában térít, kevés sikerrel. Itt hívei közül a leghűségesebbeket felszenteli, később ők lesznek Spanyolország első nagy térítői. Galícia spanyolok lakta részei és Bretagne után visszatér Jeruzsálembe, majd ismét a zsidók között térít. Olyan sikere van, hogy a zsidó

főpapok féltékenykedni kezdenek rá sikerei miatt, s ellene hergelve a népet Heródes Agrippa kezére adják. Felforgatással vádolják, Agrippa pedig a zsidóknak kedvezni akarván halálra ítéli. Fővádolója Jakab szelidsége láttán megtér, s maga is kereszténynek vallja magát – együtt mennek a vesztőhelyre, a koponyák hegyére, ahol Jakabtól bocsánatot kér árulásáért. Jakab megöleli őt mondván: „Békesség veled!”. Kr. u. 44-ben halnak vértanúhalált, ezzel Jakab az első az apostolok között, aki életét adja Krisztusért (egyedül János az a 12 közül, aki nem vértanúként, hanem természetes módon hal meg).

Jakab apostol zománcképe a Szent Korona keresztpántján is szerepel. Más legendája szerint Hispániában térít és ott szenved vértanúságot. Holttestére úgy bukkantak rá, hogy éjszakánként égő gyertyák világítottak fölötté a csalitban; más változatban csillag árulta el a holttest helyét – fölé templomot emeltek. Spanyolország Compostellával, Jakab tiszteletével lépett be a középkori keresztény világba (XI. sz.). A spanyolok nemzeti szentje, őt hívták segítségül a mórok ellen és az amerikai hódításhoz is. Dante szerint csak az tekinthető igaz zarándoknak, aki megjárta Compostellát. Hazánkban főleg gyilkosokat ítélték Compostella-zarándoklatra. Jakab a Hansa patrónusa is, utasemberek és hajósok védőszentje. A „Francia út” – tizenhárom pihenő-stációjával – már a XI. században kialakult. Egyik legendájában a Compostellába tartó két lovag előtt az egyik hegycsúcsra aranykeresztet hozó galamb mutatta az utat. Ahol a keresztet letette, ott épült föl a zarándokszállás. A lovagok fekete szeme is arannyá változott. A zarándokokat védő Jakab jelölője: széles karimájú kalap, kagylóval.

Városmiskén azt tartották, hogy zabot Jakabra kell aratni, mert különben Jakab lova tapossa ki. Őrségben Jakab napja adta alkalmát a hajdina vetésének. A régiségben szent Jakab áldásában többek között a következő állott: „Názáretbeli Király könyörülj ezen a házon... A Szent angyalok álljanak ennek a háznak a négy szögletire... A tizenkét apostolok védelmezzék ezt a házat... A Jézus Krisztusnak tövises koronája legyen ennek a háznak Paissa...” szeged környékén „jakabalmát”, Székesfehérváron „jakabszőlőt” ismertek. Azt tartják Németprónán, hogy Jakab beszenteli a gyümölcsöt és amit hagy, az már meg is marad. A szegedi juhászok a Jakab-napi csillagállásból következtetnek a következő évi időjárásra. Az Orion (Óriás) csillagkép „Szent Jakab pálcája” a horgosiaknál. (...)

A régiségben igen gyakori keresztnev; különösen az Őrségben, de másutt is a határőrző székelyeknél.

## **Július 25. Kristóf**

*(A középkor szentségi népeletének, legendavilágának egyik legnépszerűbb alakja.)*

A „Tizennégy segítő szent” egyike. A görög név jelentése: „Krisztust hordozó”.) Az Érdy-kódex legendája szerint a kánáneus nemzetségből támadt, 12 sing magas volt és kezdetben pogányságban élt. Elgondolta, hogy hatalmas erejével csak olyan királyt fog szolgálni, akinél nincs hatalmasabb a világon. Talált is egy keresztény királyt, aki félve az ördögtől, nevének említésére keresztet vetett. Megkereste hát a királynál hatalmasabb ördögött. Havason kelt át, hatalmas sereggel találkozott, melyet az ördög vezetett. Közibük állt, ám az ördög seregestül messzire elkerült egy fészületet. Félt Krisztustól. Elindult Krisztus keresésére. Találkozott egy remetével, aki Krisztus megtalálásáért bójtra, virrasztásra, imádkozásra ösztönözte. Kristóf csak a harmadik tanácsot fogadta el. Egy veszedelmes folyó partján kunyhót épített, ott imádkozott napestig és minden átkelni szándékozó emberrel átgázolt a folyón, s e szolgáltatásáért nem fogadott el semmit. Egyik éjszakán szózatot hallott, fölkel, s egy kisfiú várta a parton. Amint Kristóf a vállára vette és belépett vele a folyóba, a víz áradni kezdett, és a gyermek egyre nehezebbé vált a vállán. Úgy érezte, mintha az egész világot cipelné. A kisfiú pedig, mikor a másik partra értek, eképpen szól: „Még az is rajtad volt, aki e világot teremtette, mert én vagyok Krisztus.” Ennek „hitelesítésére” Kristófnak el kellett ültetnie a botját, amelyből rögvest pálmafa hajtott ki és gyümölcsöt termett. Kristóf a városba sietett, és ott is

kivirágoztatta a botot. Nyolcezen megtértek. A király akkor megparancsolta neki, hogy imádjá a bálványokat. Kristóf ezt megtagadta. Börtönbe vetették, ahol két csábító lányt megtérített; a lányokkal együtt nyilazták le – ám egy égi nyíl a király szemét találta el. Kristóf vére adta vissza látását, mire ő is megtért.

A szőregi népi legendában, amikor Krisztus a földön járt szent Péterrel, nagyon elfáradt, Péter csakúgy, s leültek egy folyó mellett. Éppen arra járt Kristóf, aki először Pétert vitte át a vízben, majd Jézust. „Uram, teremtőm, talán az egész világot viszem?” – sóhajtott Jézus terhe alatt. „Most éppen azt viszed” – mondta Jézus. Aztán megkeresztelte Kristófit, neki adta a föld kulcsát, a mennyországét pedig Péternek. A középkorban azt tartották, aki Kristóf képét meglátja azon a napon nem hal meg, és a szent minden bajtól, balesettől, betegségtől megoltalmazza. Mindenütt a kaputól a vártoronyig ott volt Kristóf képe: karján a Kisjézus, a felmutatott Oltáriszentség. Ott örködött a nép szeme előtt: tűz és vihar, pestis és halál ellen védte övéit. Vízben járóknak, kertészeknek, gyümölcskereskedőknek, patikusoknak, kincskeresőknek, vándoroknak, legutóbb az autósoknak védőszentje ő, de ő áldja meg a csónakokat is. Kristóf, a Napot hordozó óriás időszak: a Nap óriás-ereje.

## **Július 26. Anna**

*(Régen Szent Anna asszony, Szűz Mária édesanyja; a szegedieknél „Kedd-asszonya”.)*

(...) Ünnepe annak a templomnak felszentelése-napja, melyet a IV. században Máriának a Bethesda-tó partján álló szülőházából alakítottak ki. Tisztelete Nyugatra magyar közvetítéssel jut el: névnapja hazánkban már a XII. században pirosbetűs ünnep. Igen sokáig népünk őt tisztelte Nagyasszonyként, s lányát, Máriát Kisasszonynak tartotta. Ősi Boldogasszonyunk „kettős istenasszony” volt: Nagyasszony az anya, s lánya, Kisasszonya: szűz. Anna tisztelete a „Szentatyafiság” fölmagasztalása. Szent Anna Jézus öreganyja, dajkája, a keresztény nagycsalád, nemzetség oltalmazója, a gyermekáldás patrónája, a magtalan asszony, és a már magot kapott, áldott állapotban lévő legfőbb segítőtje. A szorgoskodásnak, az önfeláldozó, a teljes áldozatot vállaló „egyhangú” asszonyi munkának, a család; és a rászoruló ember szolgálatának Anna a példája. Erekyéit karalakú ereklyetartóban őrizték: a „segítő asszonyi kart” idézte meg.

Legendája szerint a Júda nemhez tartozó Dávid nemzetségéből származott, ura Joachim volt. Húsz esztendeig éltek egymással. Jövedelmüket mindig három részre osztották: egy rész házuknak, a cselédeknek, egy a templomnak, a papoknak, egy rész pedig a szegényeknek adatott. Sokáig nem volt gyermekük. A templom papja az egyik alkalommal nem fogadta el Joachim ajándékát, mivel magtalanak ítélte őt. Joachim a pásztoraival pusztába bujdosolt; ott jelentette neki Isten angyala, hogy Anna gyermeket fogan, Máriát, aki telve lérszen Szentlélekkel – Anna otthon hasonló üzenetet kapott. Anna és Joachim a templom „aranyos kapujában” találkozott s nagy örömmel újságolták egymásnak a magasztos hírt. Anna megérte Jézus születését is. Octavianus császár idején halt meg, későbbi névünnepe napján. Kiváltságos védelmezőként tisztelte sok ügyében-bajában az asszonynép. Szövőmunkások, csipkeverők, söprűkötők védőszentje; de szabók, asztalosok, kádárok, bányászok (ünnepeére rendelt evangélium: „a szántóföldbe rejtett kincs”), s haldoklók patrónája is. Hegyekben, különösen érchegységekben igen gyakori szent Anna temploma; de városok és kisebb helyek is őrzik nevét. Anna a bányák és szegények védszentje, Joakimmal együttesen pedig a házasságé. A XVIII. századtól szőlőhegyi és temetőkápolnák névadója – egy részük búcsújáró hely, kisebb szakrális táj szíve. Nagyszőlő, a szentgotthárdi csata közvetlen színhelyén az ütközet halottjait közös sírba tették, középkürt szent Anna kerek kápolnája magasodott. A XIX. század elején még a török zarándokok is fölkeresték. Szan határában a XVIII. században csikorgós télen kivirágozott egy vadkörtefa, amelyen Szent Anna képe függött. A hívek itt kézzel hordták össze a kápolna építőanyagát, s a fölépült kápolna mellett forrás fakadt: „Anna kútja”, „Szent Anna

méhe”. Hanyi puszta Anna-kápolnához régen a puszták népe a keresztjáró napoktól szent Annáig minden kedden (kilencszer) körmenetben zarándokolt, később a mezőkövesdiek is jöttek már. A székelyföldi Szent Anna-tó melletti kápolnáról híres legenda szól. Volt a környéken két fölfuvalkodott főúr. Egymással is folyton vetélkedtek. Az ifjabb az egyik alkalommal egy úrtól kártyán elnyerte gyönyörű négyesfogatót. Eldicsékedett vele bátyjának, vetélkedőtársának. Bátyja fogadkozott, hogy egyetlen nap se telik el, s ő még külön fogatot szerez. Jobbágyainak legszebb nyolc szűzlányát fogta hintájába. A lányok vonakodva engedelmeskedtek. A legszebbiken, akit Annának hívtak, végigvágott ostorával. A lány térdre rogyott, és átkot mondott. A vár gazdájával együtt elsüllyedt, tetején a nyolc szűz életben maradt – Anna kivételével visszamentek szüleikhez. Anna a hintó árából a vár helyén keletkezett feneketlen tó mellett kápolnát emelt, ott élt szomszédságában, és szentként fejezte be életét. E kápolnának valamikor kétszer volt búcsúja egy esztendőben: szent Annakor és Kisasszony napján. Éjszakánként hatalmas tüzeket raktak a búcsúalkalmakkor, énekeltek és imádkoztak mellettük. A búcsút multság zárta. II. József korában a kultusz átmenetileg itt is megszűnt, de a XIX. században újjászületett. 1860-ban a kászoni „mondóember” híresztelte el, hogy amíg a búcsújárást föl nem újítják, Székelyföldön addig nem lesz áldás: ezt üzeni általa az álmában megjelent Szent Anna. A zarándoklatok újra megindultak, bár a püspök a búcsúengedélyt megtagadta. A kápolna a II. világháborúban elpusztult; valamikor a közelében állott Joachim kápolnája is.

A legenda szerint a lajtakátai Szent Anna-kápolnában imádkozott szent István, mielőtt a német császár ellen hadra kelt. A kápolna felett nagy fényességben angyalok tartották a koronát („angyali korona, szent csillag”), a szentélyben pedig Anna megáldotta a királyt. A győztes csata után István térden csúszva közelítette meg a kápolnát, akkor a fényesség ismét megjelent, s a sebesültek mind meggyógyultak. A körtvélyesi Anna-kápolna búcsújára, amely kápolna harangján a kálvinisták által lereszelt Mária-kép „kivirágzott” – a kálvinisták is eljárnak.

A hét napjai közül kedd évszázadokon át szent Anna tiszteletét szolgálta. Búcsúkiváltságok kötődtek hozzá. A keddi nap Annának ajánlása Európa-szerte magyar ifjú legendájához kötődik. A magyar ifjúnak adott jézusi jótanács okán terjedt el a gyertyagyújtás kilenc-keddi Anna-kultusza. A „kilencedős gyertya” égháború, jégeső ellen különösen foganatos. Szent Anna ereklyéiből, főleg ujjáiból a kereszties háborúk után nyugatra is jutott, hozzáérítés révén számuk megsokszorozódott. Az ereklyét díszes kar alakú tartóba helyezték: áldást osztottak vele, könyörögtek hozzá.

A tápéi várandós asszonyok kedden böjtöt tartanak. A magtalanok Annához fohászkodnak. Szőreg jámbor öregasszonyai újhold keddjén misét mondattak tiszteletére. Ószentiván asszonyai ünnepén a templomban virágos ágat állítanak, mivel a szentek már elfordultak a bűnös emberektől, egyedül csak Anna törődik velük. A mennyek országában áll egy hatalmas fa, Szent Anna ott van a fa alatt; valahányszor bűnt követünk el, a fáról zörögve lehull egy levél. Szent Anna kötőjébe gyűjti ezeket, s unokája elébe viszi, a bűnök bocsánatáért. A péri parasztházak régi mestergerendáiba ezt vésték: „Jézus, Mária, Szent Anna, légy e ház oltalma.” Hódmezővásárhelyen és csíkban napja a kender nyűvésének kezdését hozta. Kedd régebben a „kezdet” napjának számított; minden lényeges tevékenységet kedden kezdtek el az emberek. Kenyeri asszonyai és lányai szent Anna hajnalán angyalok társaságában meglátják őt a felkelő napban. Herceggúton és Károlyfalván minden itt született pap Anna napon visszatér családjához.